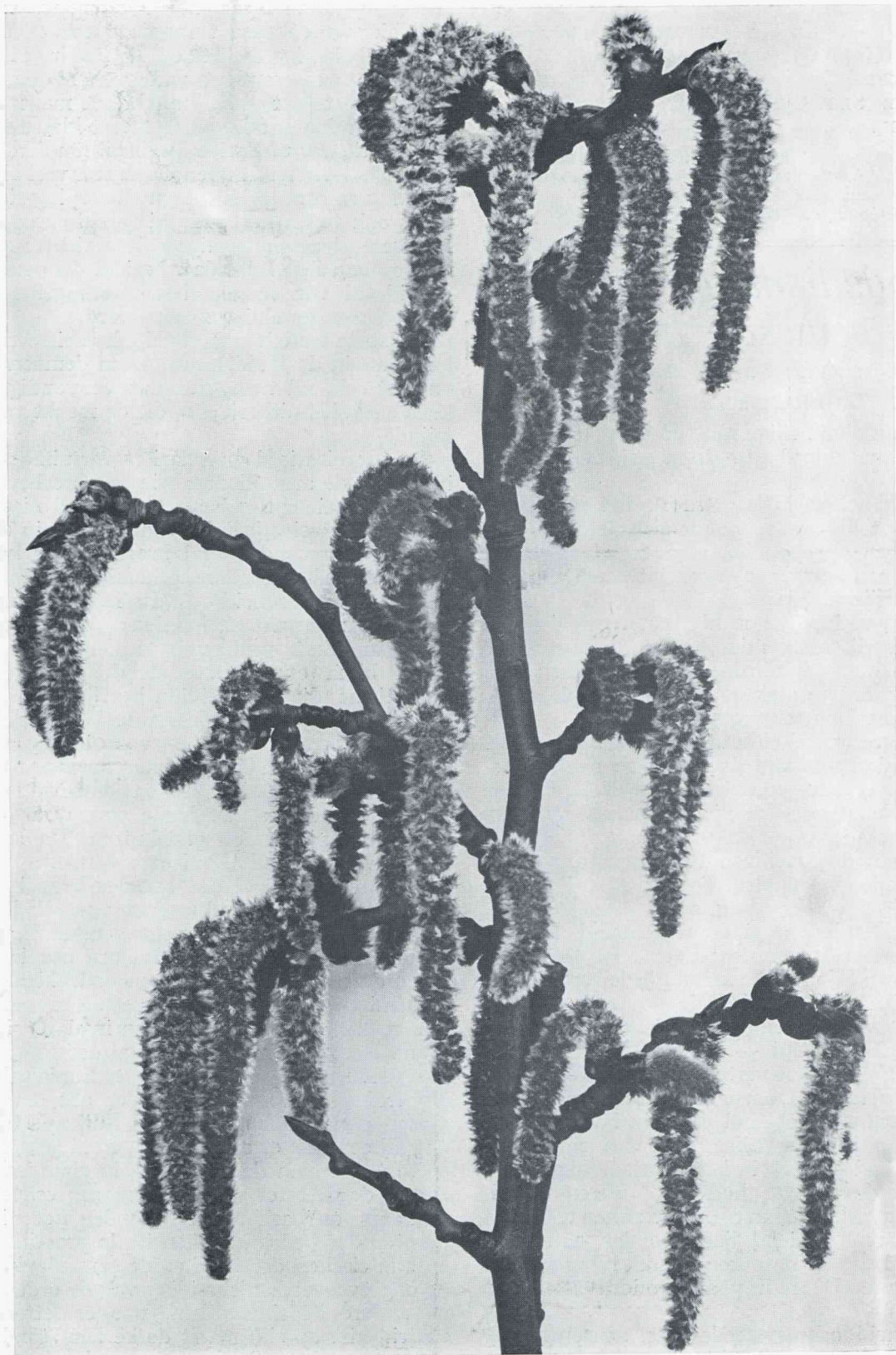

BUITEN

27^E JAARGANG N^O. 10

ZATERDAG 11 MAART 1933

POPULIERENKATJES
(BIJ HET ARTIKEL „KATJESDRAGERS”)

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

UIT HET GODSDIENSTIGE LEVEN IN MIDDELEEUWSCH	
ITALIË, DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKI (5)	BLZ. 116—117
UITVERKOOP, DOOR TON RUYGROK	BLZ. 117, 126
HET FEEST VAN SANTA FINA TE SAN GIMIGNANO	
(GEÏLL.), DOOR DR. JULIETTE BINGER.	BLZ. 118—119
KATJESDRAGERS (GEÏLL.), DOOR L. SPRUIT	BLZ. 115, 120—123
BRIEVEN UIT HOLLAND (GEÏLL.), (DEN HAAG), DOOR	
DR. ALFRED HACKEL	BLZ. 123—125
VAN HET LAND DER SLOVENEN (GEÏLL.), DOOR	
DR. FELIX RUTEN	BLZ. 124—126

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar **Rokin 74-76, Amsterdam**. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, verboden.

Uit het godsdienstige leven in Middeleeuwsch Italië

5) DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKI

II. DE FRANCISCANEN

DE invloed van den heilige was zóó groot, dat lieden, nog bevekt met bloed, hem deemoedig en eerbiedig volgden.

Broeder Franciscus, die ongaarne het onderwerp der algemeene belangstelling was, schijnt zich slechts korten tijd in Siena te hebben opgehouden, maar toch lang genoeg om de plek te kunnen aanwijzen, waar later een klooster zijner orde moest verrijzen.

Een vrome legende verhaalt, hoe hij 's morgens door de Porte Ovile de stad verliet en op den heuvel di Ravacciano een kleine kapel zag, waar hij zijn keus op liet vallen; door zijn reisstaf in den grond te steken, wees hij de plek aan, waar de monniken het klooster moesten bouwen.

De dorre stok maakte wortel en werd een prachtige eikenboom, die het volk „de boom van den Heiligen Franciscus” noemde, albero di S. Francesco, vier honderd jaren lang pelgrims tot zich trok en voor de Sieneezen een voorwerp van bijzondere zorg was ¹⁾.

Aan elk bezoek van den Heiligen Franciscus aan Siena zijn een menigte legenden verbonden. Toen in 1216 Poverello voor de tweede maal naar Siena toog, ontmoetten hem drie meisjes, die, den beroemden prediker herkenkend, hem begroetten met de schertsende woorden: Ben venga la signora Povertà. Hij trof ditmaal de leden van zijn orde reeds in het klooster op Ravacciano en organiseerde de tertiariërs; na deze taak te hebben vervuld, trok hij verder als een troubadour, den Heer bezingend en lovend — „cantando e laudando magnificamente Iddio”. In 1226 vertoefde de Heilige Franciscus voor de laatste maal in Siena, om er genezing te zoeken voor de oogziekte, die hem aan het eind van zijn leven kwelde.

Op aandringen van broeder Elias, een van zijn meest geliefde volgelingen, had hij zich in het voorjaar naar Siena laten brengen, waar de artsen „kundiger” waren dan in Umbrië. Dezen, doorkneed in de kunst om menschen te beulen, brandden hem met een gloeiend ijzer wonden aan beide zijden van het hoofd, naast de ooren, zoodat hij vreeselijke pijnen moest doorstaan. Door dit paardenmiddel zou hij het gezicht terugkrijgen.

Toen zijn gezondheid echter steeds meer achteruit ging, ontboden de Franciscanen broeder Elias uit Assisi naar Siena. Elias, ziende, dat het einde naderde, wilde den lijder naar

¹⁾ Aangezien elke pelgrim een tak of minstens een blad wilde meenemen van dien gedenkwaardigen boom, stond die aan zulk een vernieling bloot, dat de aartsbisschop van Siena verbodsbepalingen moest uitvaardigen. In October 1612 is de boom van den heiligen Franciscus verdord en uit den stam zijn later beeldjes gesneden, die den heilige voorstelden, welke in Italië werden rondgedeeld en verzonden naar Spanje, Portugal en Duitschland. Ook in Polen en Littauen kregen de Franciscanen deze souvenirs en in Oostenrijk ontving Michael Wenzel graaf Weyssenwolff, die omstreeks het jaar 1676 praeses was der deutsche studenten aan de Sieneesche universiteit, zulk een beeldje ten geschenke.

zijn geboorteplaats, naar zijn geliefd Cortona doen brengen, ten einde dit gehucht door den dood van Franciscus eeuwigen roem te verleenen. Maar Poverello verzocht, hem naar Assisi te willen brengen. Hetgeen geschiedde.

Na den dood van den stichter kreeg der orde der Franciscanen steeds grooteren invloed op de samenleving. Augustijnen en Dominicanen stonden in aanzien, maar de Minorieten leidden vrijwel het religieuze besef van het volk.

De leer der Franciscanen had grooten invloed op de gemoeieren en was een belangrijke steun voor de Italiaansche gemeenten bij hun bevrijding van het juk der middeleeuwsche toestanden. Evenals in Siena, hadden zich ook in andere steden van Toscane oligarchieën gevormd uit eenige, ook wel tientallen geslachten, die het vroegere bewind van 's keizers graven in handen genomen hadden, waardoor het volk geleidelijk van de eene tyrannie onder de andere kwam. De starre afbakening der gilden, de moeite die het kostte, wanneer men van woonplaats wilde veranderen, om aan het locale despotisme te ontkomen, maakte de maatschappelijk situatie voor den middenstand en de lagere klasse zeer ongunstig. De organisatie der tertiariërs, waarbij honderdduizenden uit het volk zich lieten inschrijven, heeft zeer veel bijgedragen tot verzachting en soms zelfs tot omverwerping dier kastentyranie. Maar ook tegen het oude hiërarchische stelsel en tegen de nieuwere plaatselijke oligarchieën richtte zij de gesloten geleiden van het volk, dat, bezield door het gemeenschappelijk ideaal van naastenliefde, saamgebracht door één gedachte, een geweldige macht werd.

Naast de feudale organisatie der aristocraten zien wij voor het eerst in de Middeleeuwen een democratische organisatie van het volk ontstaan, uitermate eenvoudig en daardoor ongekend snel zich uitbreidend, die de macht van den adel ondermijnde.

De organisatie der tertiariërs verruimde de vaderlandsche idee voor de arme lieden; wie op onrechtvaardige wijze verjaagd was uit zijn geboortestad stond niet langer tegenover onverschilligheid, ja zelfs vijandigheid in andere steden van Italië, maar vond overal broeders, die hem liefderijk ontvingen en de behulpzame hand reikten. De nationale gedachte, het besef der eenheid van Italië begon onder deze massa's te kiemen: burgers en handwerkslieden benutten deze richting om elkaar wederzijds te steunen; zoo ontstond er een stille, bijna onmerkbare strijd tegen het middeleeuwsche despotisme, die het individu bevrijdde en den derden stand, de burgerklasse, deed ontstaan. De burgerij werd de machtigste stuwkracht voor den vooruitgang der maatschappij in Italië. Hoofdzakelijk door haar toedoen nam de kunst zoo'n hooge vlucht, werden kerken gebouwd, schilderijen voor altaren besteld, schitterende gebouwen opgetrokken: raadhuisen, hospitalen en gildehuizen. De Italiaansche samenleving verkreeg geheel nieuwe vormen.

Het hoofdbeginsel dat broeder Franciscus zijn monniken inprentte, was: afstand te doen van alle bezit, de cultus der Madonna Paupertà. Een groote gemeenschap, zonder aardsche goederen, bleek echter weldra een utopie. De enorme groei der orde maakte het bouwen noodzakelijk van kloosters en bedehuizen, die den smaak moesten bevredigen van het volk, dat gewoon was de religie omringd te zien met pracht en praal. Reeds de tweede generaal der Franciscanerorde, Elias van Assisi, liet op een groote rots fraaie gebouwen oprichten. Hij leefde als een Benedictijner abt, en de broeders, nog versch onder den indruk van hun apostel, verweten hem, dat hij een kok er op na hield, fraai gekleede bedienden had en te paard naar de kerk reed, in plaats van te voet te gaan zooals de Meester. De kunstenaars echter, de architecten, schilders en beeldhouwers konden het niet betreuren, dat de orde der bedelmonniken in de practijk het bezit erkende en alle eischen der beschaafde samenleving inwilligde. Door de ongeëvenaarde uitbreiding van de orden der Franciscanen en andere bedelmonniken, was er letterlijk geen stedeke waarin niet op zijn minst de kerken stonden der twee voornaamste orden. Ofschoon er veel gebouwen vervallen zijn of ingericht zijn voor hospitalen, kazernes, magazijnen en andere wereldsche doeleinden, treft het ons thans nog, dat wij in Italië bij iedere schrede S. Francesco en S. Domenico ontmoeten en dat de bevolking in staat was, zooveel kloosters te bouwen en te onderhouden.

De bedelmonniken waren overigens de eersten, die uit beginsel hun kloosters in de steden bouwden, zich onder het volk begaven en voeling hielden met het dagelijksch leven.

De vroegere orden zochten daarentegen de eenzaamheid, bouwden hun verblijven op heuvelen, aan den zoom van het woud, op plaatsen, geschikt voor een contemplatief leven en beschut tegen invloeden van de buitenwereld. Dit alleen al was reeds zeer bevorderlijk voor den groei der orden van bedelmonniken, want deze deelden het lot van de bevolking, beleefden met haar tijden van geluk en van hongersnood en epidemieën, oorlogen en belegeringen en werden steeds meer één met de burgers. De Franciscanen waren de eersten, die tot het volk predikten in de eigen taal, in het Italiaansch, in het dialect van het volk dichtten zij hun liederen en spoedig groeiden zij samen met de maatschappij.

Ten zeerste bevorderlijk voor deze assimilatie was ook de democratische inrichting dezer nieuwe orden: de namen: abt en prior, overblijfselen uit den tijd der Benedictijnen, verdwenen en in de plaats daarvan trad een nederige religieuze republiek met een soort van parlement te Assisi.

De Franciscanen gaven niet slechts aan de architectuur een ruim arbeidsveld, maar werden ook een machtige stuwkracht voor de schilderkunst. De aanschouwelijke wijze, waarop de monniken de gebeurtenissen uit de Heilige Schrift voorstelden, wekten de fantasie der beeldende kunstenaars. Aanschouwelijkheid is het typische kenmerk der poëzie van den Heiligen Franciscus en zijn volgelingen. Van dien heilige zelf wordt geschreven, dat hij bij een preek dikwijls lachte of schreide, den persoon nabootste, die hij aan de menigte wilde voorstellen, in de handen klapte of met de voeten stampde, op het kathedraal huppelde en blaatte als een lam bij het verhaal van Bethlehem. De Franciscaner predikers streefden er vóór alles naar, bevattelijk te zijn voor het volk en dit doel is duidelijk kenbaar in de poëzie en in de werkwijzen der navolgers van den broeder uit Assisi.

Het succes van den heiligen Franciscus schulde vooral in het edele beginsel, hetwelk steeds werd verkondigd: dat God barmhartigheid verlangt, maar geen offers. Ook was hij de eerste, die den volkston wist te treffen, door het volk toe te spreken, niet louter er voor te schrijven. In de plaats van de aangebeden vorstinne, door de troubadours bezongen, stelde hij de schoone figuur van Maria. Zijn leerlingen namen zelfs een voorbeeld aan de Provençaalsche galanterie, waarbij op heldere avonden de ridders hun uitverkorenen een serenade brachten, door de poëtische gewoonte in te voeren van het Angelus te luiden, een gewoonte, die tot op heden overal in zwang gebleven is. Broeder Bonaventura vaardigde in het Franciscanenconvent in 1269 het voorschrift uit, dat in alle Franciscanerkerken de klokken den groet moesten zenden aan de Moeder van Christus.

Ave Maria! deze liefdesgroet, door de Franciscanen aan Maria, het ideaal der maagdelijke deugden, gebracht, is de schoonste bloem van den dichtsterlijken geest uit die dagen.

„Ave Maria” werd de talisman der Christenwereld, de bezwering, die eeuwigen vrede en geluk bracht.

Een ridder trad, na een leven vol avonturen, misschien ook vol wandaden, in een klooster, om boete te doen. Maar zijn hoofd was hard en moede en men slaagde er niet in, den ouden man eenig gebed te leeren, behalve de woorden: Ave Maria. Hij herhaalde dan ook steeds maar den groet aan Maria en met deze woorden op de lippen stierf hij. Uit zijn graf schoot een wonderschoone bloem, en op ieder blaadje stonden met gulden letters geschreven de woorden: Ave Maria. Toen de monniken wilden onderzoeken, waar deze bloem geworteld was, openden zij het graf van den ridder en zagen in vrome ontroering, dat de wortel der plant het hart van den overledene omvatte.

Aldus schrijft Fra Bonsevin da Riva uit Milaan.

De Heilige Franciscus had veel gewoonten overgenomen van de Fransche ridders, zijn eerste kameraden stelt hij zelfs voor als paladijnen van de „Ronde Tafel”. Eén van hen was de oude „dolende ridder”, frate Angelo Tancredi, en Poverello zelf werd door een Italiaansch schrijver typeerend genoemd: il Cavaliere errante dell' amor divino. Later vormde hij het plan frate Pacifico, die een groot dichtsterlijk talent bezat, een rondreis te laten ondernemen. *(Wordt vervolgd)*

UITVERKOOP

DOOR TON RUYGROK

VIERMAAL snel achter elkaar klonk buiten een claxonsignaal en Luus wist, dat dit haar gold. Vlug wierp ze nog

een blik in den spiegel, knoopte haar linkerhandschoen toe en aarzelde dan . . . Ze plaatste, langzamer in haar bewegingen, den trekpot op het tafeltje, trok er den theewarmer over. Voor Henk. Als hij van het kantoor thuiskwam, zou hij nog warme thee vinden en . . . hij zou wel begrijpen, dat die scène van vanmiddag, de eerste sedert al de jaren, dat ze getrouwd waren, niet zoo ernstig bedoeld was. Ze keek nog eens rond . . . aarzelde weer . . . het was, of ze niet weg kón. Kom, ze stelde zich kinderachtig aan, want wat was er nu eigenlijk gebeurd? ☼ Ze had Henk verteld over het koopje, dat ze halen kon en dat zich nooit meer zou voordoen. Het was een bontmantel, dien ze al zoo lang gewenscht had en die nu in den uitverkoop was. Haar enthousiasme was bekoeld, toen Henk haar op zijn rustige manier had uitgelegd, dat hij zich deze uitgave dit jaar niet kon permitteeren, wél het volgend jaar. Nerveus en geprikkeld had ze geantwoord, maar hoewel Henk niet boos was geworden, had hij niet toegegeven. Ze kende hem: zoo was hij nu eenmaal en ondanks haar ontgoocheling had ze bewondering voor hem. Ze had het zachte lachje om zijn mond wel gezien en óók het even pijnlijk trekken in zijn oogen en het liefst had ze hem toen op z'n mond en op z'n oogen gekust, maar ze had het niet gedaan, omdat ze vrouw was. Schijnbaar beleedigd had ze hem alleen gelaten en was er niet meer op terug gekomen. Henk ook niet. ☼ Buiten klonk nu opnieuw hoornsignaal en haastig verliet ze haar woning. ☼ „Ik dacht al, dat je onze afspraak vergeten was”, ontving haar Annie Voorland. Ze zat aan het stuur van haar wagen. Luus gaf haar een hand en lachte. ☼ „Ik had nog zooveel te doen”, zei ze. „Het eten moet toch klaar en ik sta er alleen voor, dat weet je”. ☼ „Arme meid”, gaf Annie toe, maar verder zweeg ze, want ze moest al haar aandacht concentreeren op het drukke verkeer. En intusschen dacht Luus er over na, dat het toch nog niet zoo lang geleden was, dat ook Annie voor haar eigen huishouden zorgde, en haar eigen meubels had afgestoft. Ook Paul, Annie's eerste man, had niet zooveel verdiend, belachelijk weinig eigenlijk in vergelijking met Voorland, Annie's tweede, met wien ze nu gehuwd was. Sedert haar huwelijk met den fabrikant Voorland was Annie toch wel veranderd, vond Luus, terwijl ze de handigheid van haar vriendin in het besturen van haar auto bewonderde. Was Annie echter in dien anderen tijd niet innerlijk vroolijker en openhartiger geweest? Och, wat kon het toch vreemd gaan in het leven . . . ☼ Door opvoeding en talenten scheen Luus voorbestemd om de vrouw te worden van een invloedrijk man en ze had Henk geaccepteerd, een kantoorman, voor wien ze bij haar familie had moeten vechten. Ze had er geen oogenblik spijt van gehad, want het wás geworden een droom van geluk, ondanks kleine ontberingen, ondanks, dat het wel eens hard was, iets op te geven. ☼ Luus zag haar vriendin aan, een oogenblik jaloersch. Wel was Voorland een brutale kerel en misschien was het zoo, dat hij het met de huwelijksrouw, naar algemeen verteld werd, niet te nauw nam, maar hij was rijk en gul en hij omgaf zijn vrouw met luxe. Zou Annie wel ooit een wensch hebben geuit, die door haar man niet kon worden vervuld? ☼ De auto stond plots stil. Annie had zoo hard geremd, dat zij over het trottoir schoven. Luus zag, dat er iets met Annie moest zijn, ofschoon ze dit trachtte te verbergen en geforceerd-lachend zei: „Kom, laten we den wagen hier neerzetten en de winkels gaan leegkoopen. Van een uitverkoop moet je profiteren”. ☼ Ineens zag Luus, wat Annie zoo had opgewonden: aan den overkant liep Voorland, maar hij was niet alleen. En terwijl ze achter Annie de modezaak binnenging, dacht ze er gespannen over na, hoe ze haar vriendin kon geruststellen. Het was trouwens niet eens noodig. Annie lachte al weer en kocht . . . kocht . . . steeds meer, vroeg nauwelijks naar den prijs en betaalde contant. ☼ „En nu moet je nog mee naar Hollema,” zei ze, „want daar heb ik een bontmantel gezien, dien ik prachtig vind en heelemaal niet duur. Als hij me past, neem ik hem dadelijk”. ☼ Luus beet zich op de lippen, maar alle jalouzie was uit haar hart weg. Zelfs toen Annie bij Hollema den bontmantel kocht, waarover ze met Henk bijna een scène had gehad, zelfs toen kon ze haar vriendin moeilijk meer benijden, omdat ze wist, wát de prijs van haar geluk geweest was. ☼ En Henk had zijn plan toch zoo goed overlegd en het was toch nog in het water gevallen. Dadelijk na kantoortijd was hij, met z'n tantième in zijn zak, naar Hollema gegaan, om den bontmantel te kopen.

(Slot op bladz. 126)

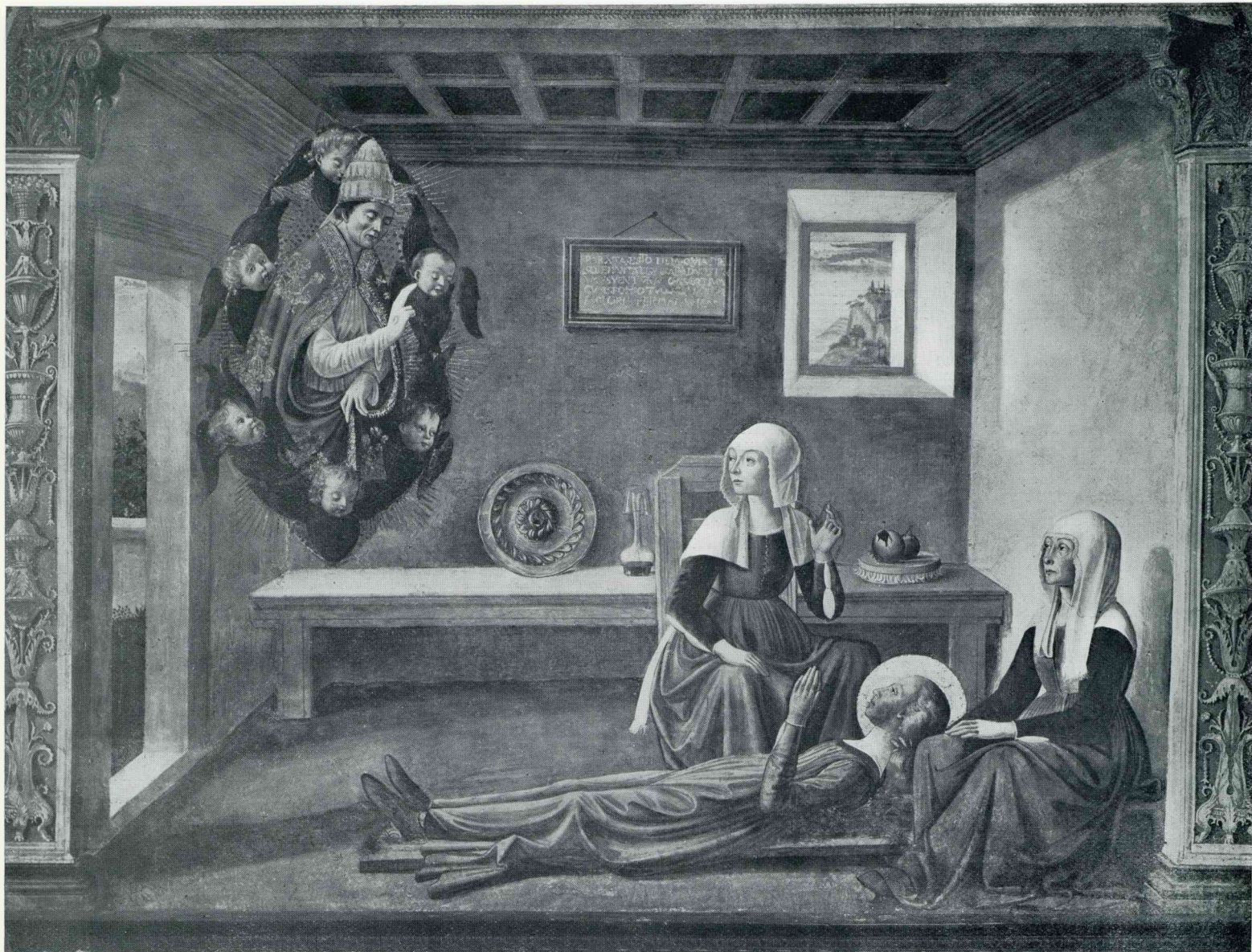

Foto Brogi

SAN GREGORIO KONDIGT SANTA FINA HAAR NADERENDEN DOOD AAN
(NAAR EEN MUURSCHILDERING VAN GHIRLANDAIO IN DEN DOM TE SAN GIMIGNANO)

Het feest van Santa Fina te San Gimignano

DOOR DR. JULIETTE BINGER

HOOG op de Toscaansche heuvelen ligt, ver verwijderd van treingeraas, het oude San Gimignano, de „città turrata”¹⁾. Reeds van verre ziet men de vijftien vierkante torens scherp afsteken tegen de lucht, als hoog oprijzende symbolen van de macht en rijkdom der Middeleeuwsche adellijke families. ☞ Heden, 12 Maart, heeft de stad zich gehuld in een grijzen sluier van nevel en regen, doch meestentijds moet zij op dezen dag een feestgewaad dragen van stralend hemelblauw, van roze-getinte zonne-weerglans op verweerde muren, en van het geel der bloemen, die overal tusschen de steenen der torens bloeien. Want het is de herdenkingsdag van het sterven van Santa Fina, San Gimignano's heilige. Op dien lentedag van 1253 luidden, volgens de overlevering, plots alle kerkklokken, alsof zilveren kelken aan den blauwen hemel ontbloeid waren. En bij die klanken kwamen overal de gele bloemekens te voorschijn tusschen de ruwe steenen der torens. ☞ Zoo, als een zombeglansde bloem, was ook het jonge meisje opgegroeid onder het rumoerige en vechtlustige volkje, dat in de smalle straten van San Gimignano onder geschreeuw en getier het bloed vergoot van stadgenooten: het geslacht der Ardinghelli tegen dat der Salvucci, Guelfen tegen Ghibellijnen, de politieke geschillen uitvechtende met degen en zwaard, en bloedveeten wrekende in bloedwraak en moord. . . . ☞ Fina was een stil kind. Mooi moet zij zeker geweest zijn, want — zoo luidt het poetische verhaal — toen het tienjarige meisje eens op weg was naar den put om water te halen, werd zij aangesproken door een jongeling, die haar zijn liefde wilde zeggen. Doch tegengehouden door een gevoel van beschroomdheid legde hij zwijgend een diep oranje vrucht in haar hand. Fina, in kinderlijke blijheid om dit geschenk, ging naar huis, doch werd door haar moeder berispt,

1) de torenstad.

omdat zij iets van een jongen man had aangenomen. Dit was voor haar vroom gemoed de aanwijzing, dat zij de wereld en alle aardse liefde moest opgeven om Christus, haar hemelschen Bruidegom, te volgen. Zoo smeekte zij God, om haar een ziekte te willen zenden, die haar gansche lichaam machteloos zou maken, doch haar gedachten sparen zou, opdat zij zich des te beter zou kunnen indenken in het lijden van Christus en van haar medemenschen. Haar gebed werd verhoord en vijf jaar lang lag zij, volgens eigen wensch, op een smalle plank uitgestrekt, onder hevige pijnen en zonder zich te kunnen verroeren, verpleegd door haar moeder en voedster, welke laatste het arme gekwelde hoofdje zooveel mogelijk met haar hand steunde. Ook zij droeg het lijden van het jonge meisje mee; hand en arm verlamden langzamerhand. . . . Doch engelachtig was Fina's geduld, en allen, die haar harde legerstede naderden, voelden zich doordrongen van een hooger leven. In een visioen zag zij eenmaal San Gregorio haar naderen, die haar den datum voorzegde van haar dood: 12 Maart. Op dien dag van 1253 verliet haar ziel het lichaam, maar bloeide op in die gele viooltjes op de torens; in de bloemen, die op haar ligplank ontsproten; in de wonderbaarlijke genezing der voedster, wier hand en arm weer plots kracht herkregen; en niet het minst in den Godsvrede, die door de strijdende en kibbelende partijen bij de doodsbare van de vijftienjarige werd gesloten. . . . En ook nu nog is het, alsof men den bloemengeur dier ziel waarneemt, wanneer men in de kerk aanwezig is bij de herdenking van haar heengaan. ☞ De kapel in den Dom, anders met een ijzeren hek afgesloten, is nu den ganschen dag geopend. In het warme licht der kaarsen is het, alsof de adem van het leven heenglijdt over de prachtige muurschilderingen van Ghirlandaio. Daar ligt op haar smalle plank het meiske en schouwt met gevouwen handen op naar San Gre-

gorio, die in een „mandorla”¹⁾ van engelenkopjes in hemelschen schijn het eenvoudige kamertje binnenzweeft. Haar voedster en de andere vrouw zien vol angst en toch vol zaligheid het wonder aan. Op den muur daartegenover is Ghirlandajo's andere schepping. De Heilige ligt in haar rozenrood kleedje uitgestrekt op haar doodsbed als een pas ontloken roos, die met liefderijke zorg is afgeplukt. Om haar hoofd glanst de stralenkrans, levend als de gele lentebloemkens, die op het prachtige marmeren altaar van Benedetto da Maiano zijn neergelegd. Om haar legerstede staan geestelijken en ingezetenen van San Gimignano, die de wonderen mede aanschouwd hebben, en ze in de koepelruimte der kerk, die als achtergrond geschilderd is, voor altijd doen leven in de stad, wier vierkante torens opsteken tegen het blauw des hemels ☞ Maar die geestelijken en inwoners op deze schildering, maar die twee oude vrouwen op het andere fresco, zij staan immers in levenden lijve hier vóór ons! Dat zijn de gelaatstrekken van de priesters, die den dienst leiden; dat zijn de ingezetenen van San Gimignano, die vandaag allen ter kerke gaan; dat zijn de oude vrouwtjes en boertjes, wier gezichten, sprekend van koppige vasthoudendheid, en glanzend van devotie, tijdens den dienst opschouwen naar het altaar! Niet alleen de huizen en straten, maar ook de bewoners van San Gimignano hebben wel hun middeleeuwsch uiterlijk bewaard! ☞ Zoo schuifelen zij naar binnen in hun daagsche werkkleeren, mannen en vrouwen, jong en oud, bijna allen met een wit pakje in de hand, dat zij tegen het hart gedrukt houden. Want straks komt het groote moment, zoo roerend door zijn eenvoud en door het misschien naieve, maar zoo heerlijke geloof: de zegening van alles, wat de bevolking maar ter kerke wil meebrengen; een bosje gele bloemen, een anjelier, een stukje speelgoed voor de kinderen, een kleedingstuk, dat men dragen wil, het meel voor het brood, haver voor het paard, voedsel voor het varken; alles wat in het dagelijksche leven voor man en vrouw waarde heeft, moet gezegend worden door Santa Fina. ☞ De burgemeester in vol ambtsgewaad, een bosje gele bloempjes in de hand, treedt met de magistraten binnen. Een stedelijk beambte draagt het kleurige vaandel van San Gimignano. Twee carabinieri brengen met het felle rood van hun uniformen een helleren klank in de kerk, welker wanden, gansch beschilderd met fresco's van Bartoli di Fredi en Barna da Siena en met den prachtigen San Sebastiano van Benozzo Gozzoli, donker en stemmig van tint zijn. De mis wordt opgedragen, de burgemeester houdt een korte toespraak. Steeds meer mensen komen binnen. Tenslotte, tijdens de preek, is de groote kerk bijna geheel gevuld met San Gimignanen. Men luistert, zooals Italianen luisteren. In de kleine kapel gaat murmelend de dienst door. Vrouwen en kinderen loopen af en aan, om hun pakjes naar het altaar te brengen; men vertelt elkaar, wat dit jaar de inhoud van het bundeltje is. Er ruischt een stil rumoer door de kerk en toch is er een gespannen aandacht. De priester op den hoogen kansel, die geheel met rood brokaat is bekleed, spreekt over het leven en sterven van de Heilige en de menigte wacht ☞ Dan breekt het plechtige oogenblik der zegening aan. Priesters en seminaristen in geel gewaad begeven zich naar het marmeren altaar en tillen behoedzaam het heiligste der kerk daarvan af: het wassen kopje, door een tijdgenoot van de jonge zieke gedurende haar leven vervaardigd. In processie wordt het gesluijerde beeldje rondgedragen en dan op het spreekgestoelte geplaatst. De sluijter wordt afgenomen en een lief, zacht meisjesgezichtje kijkt neer op haar stadgenooten. Bijna zeven eeuwen reeds heeft zij den zegen van haar blik op hen doen rusten, bijna zevenhonderd malen is van dit teere kopje de zegening uitgestraald op alles, wat de San Gimignanen in de kerk brachten. Van alle zijden wor-

den de pakjes aangereikt, die alle omwikkeld zijn met wit papier, of gehuld in hagelblank katoen en afgesloten met een zijden lint. Op de trap, die, eveneens met rood brokaat bekleed, naar den kansel voert, staan twee rijen koorknaapjes in witte kleeren met roode schoudermanteltjes, en reiken met rappe handen elkander de pakjes toe. En waarlijk, men krijgt de illusie, dat die trap ten hemel voert, en dat engeltjes met blijde gezichten elkander de gaven reiken, die de aardelingen brengen voor hun Heilige. Op het spreekgestoelte het lieve meisjeskopje tusschen den Burgemeester, de magistraten, de priesters. En al die honderden blanke pakjes worden steeds weer op haar hoofd gelegd, als een zachte kus op haar blonde haren, en ter hand gesteld aan de geloovigen, die het met een kus weer in ontvangst nemen. ☞ O heilige Fina, die uw zoeten naam hebt gegeven aan vele dochteren van San Gimignano, hoe zouden wij, niet-Katholieke Noordelingen, die weleens al te spoedig geneigd zijn te glimlachen om de naieve gebruiken der Zuidelijke volkeren, kunnen glimlachen om deze poezie van devotie, die als een goudgele bloem opbloeit in uw grijze torenstad? Wij ook, wij buigen het hoofd voor uw zacht gelaat, en als Uw beeld weer in processie door de kerk wordt gedragen, en velen weer hun pakje reiken, om het te laten wijden met den kus van uw zegening, dan voelen wij onze handen leeg en wij nemen vol dankbaarheid een geel gezegend bloempje in ontvangst, dat ons door een oud vrouwtje wordt toegereikt met een glimlach om haar gerimpelden mond, waarin wij den weerglans zien van Fina's zachten lach. . . . ☞ Buiten op het kerkplein is de markt. Daar is de groote wereld van het kleine San Gimignano, daar is het woelige leven. Kleurige stoffen hangen op de karren, bont aardewerk staat op den grond uitgestald, vrouwen en mannen schreeuwen met schelle of heesche geluiden, kinderen vechten, een employé van de cinema (wonderlijk anachronisme in deze middeleeuwsche straatjes!) roept de kijklustigen naar het schouwspel van „Noachs Ark”. En daar boven rijzen de torens als donkere accoorden, waarin de dreun van het verleden nog galmt. Doch als een zegenend gebaar breidt de Rognosa¹⁾ zijn zilveren klokkespel uit over de woelige markt. En over de stille kerk, waarbinnen wij in de kapel de wonderlijke rust weten van Santa Fina, die in kaarsenschijn haar eeuwigen slaap sluimert, doch immer wakende is, om de witte pakketjes, die den ganschen dag op het altaar worden neergelegd, met den kus te zegenen van haar liefde voor San Gimignano.

1) San Gimignano's hoogste toren.

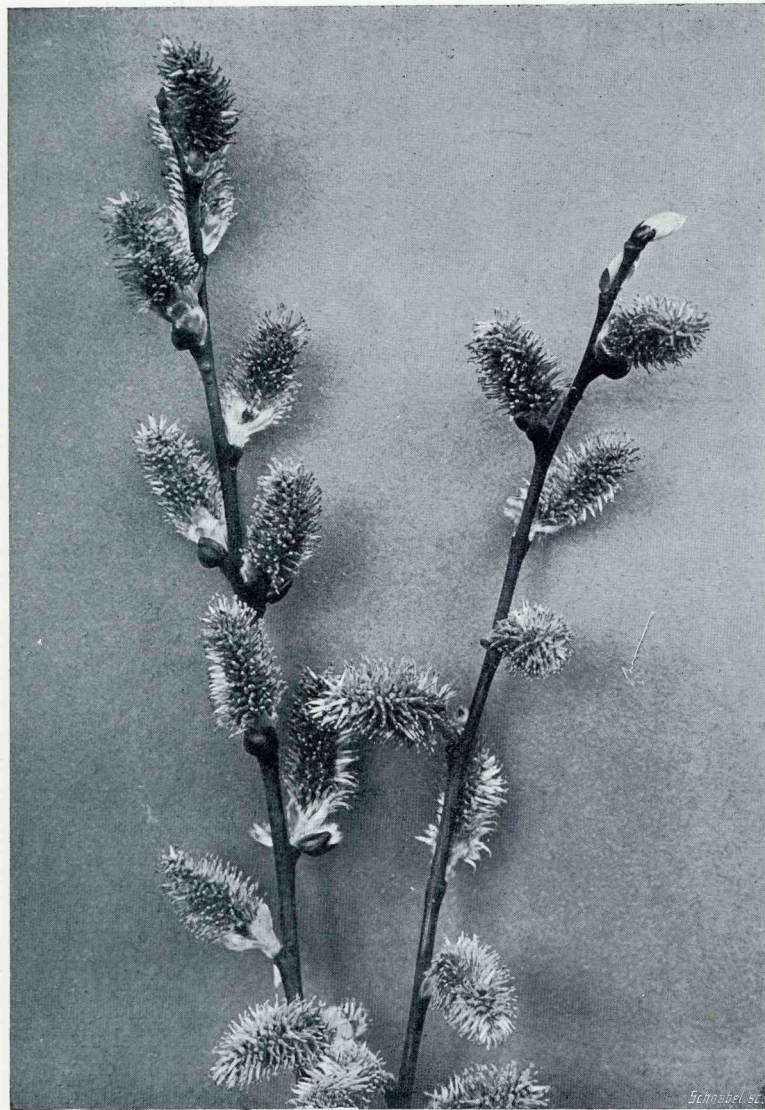
Ontvangen Gidsen. Van de Gemeente Katwijk ontvingen wij de Gids „Katwijk, Badplaats, woonplaats, vacantieoord”, en van het Nationaal Uitgevers- en Reclame-bureau Vlaardingen gidsen voor Voorschoten, Leidschendam, Zoetermeer-Zegwaard en Zaandam, benevens het album voor den Gelderschen Valleirand.

Foto Logi

DE TORENS VAN SAN GIMIGNANO

1) amandelvormige lichtschijn om heiligen heen.

STAMPERKATJES VAN DEN WILG

KATJESDRAGERS

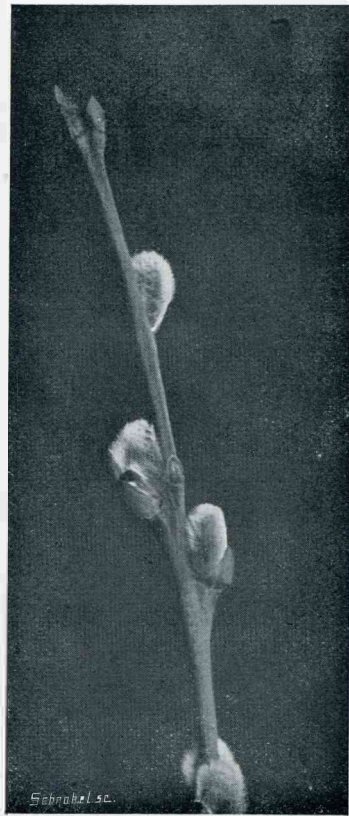
DOOR L. SPRUIT

HET is moeilijk, aan Lente te denken, wanneer de slooten nog vol ijs liggen en een snijdende wind over de bevroren velden blaast. Wanneer de wolken laag hangen boven het winter-grauwe landschap en er geen leven te bekennen is, behalve dan een paar spreuwen die, de veeren kouwelijk opgezet, in een kalen boom zitten te kleumen . . . ☒ Geen leven? En wat is dan dat daar aan den slootkant? Een Wilg, in winterslaap naar 't schijnt, al even kaal en doodsch als de met riet gedekte velden en de grijsbruine doornen heggetjes. Ja, 't is een Wilg, maar dat van dien winterslaap is niet juist. Die is al lang weer afgeloopen! Zie maar eens, hoe de gladde bruine takken vol zilver-donzen katjes zitten! Kijk, aan den Noordkant zijn die katjes minder ver ontwikkeld dan aan de Zuidzijde; en als straks de gouden meeldraden voor den dag komen, zal het heel duidelijk te zien zijn, dat die zich het eerst vertoonen aan den zonnigen Zuidkant, van den snijdenden wind af. Dit verschijnsel is aan vele katjes duidelijk waar te nemen en het is trouwens ook op te merken bij Hyacinthen op het veld. Daar dragen de trossen aan den Zuidkant reeds geopende bloemen, wanneer zij naar 't Noorden nog slechts knoppen vertoonen. ☒ Is die Wilg nu geen duidelijk bewijs, dat de lente in aantocht is? O, er zijn zelfs boomen, die nóg vroeger in den winter al hun bloeiende katjes dragen. In zachte winters staat de Hazelaar heel kort na Nieuwjaar vol bengelende katjes. ☒ Voordat we nu van de Wilgen overgaan op de andere katjesdragers, moeten we het toch nog even hebben over het "bengelen" van al die verschillende bloemtrossen, waaraan juist de Wilg niet meedoet. Wilgenkatjes schommelen nooit soepel mede in den wind, maar blijven ook in veruitgegroeiden staat altijd stug. Hoe komt dit? ☒ Wel, dat is nu weer een van de geniale voorzorgsmaatregelen van Moeder Natuur. Bij alle andere katjesdragers wordt het stuifmeel uit de mannelijke katjes door den wind naar de vrouwe-

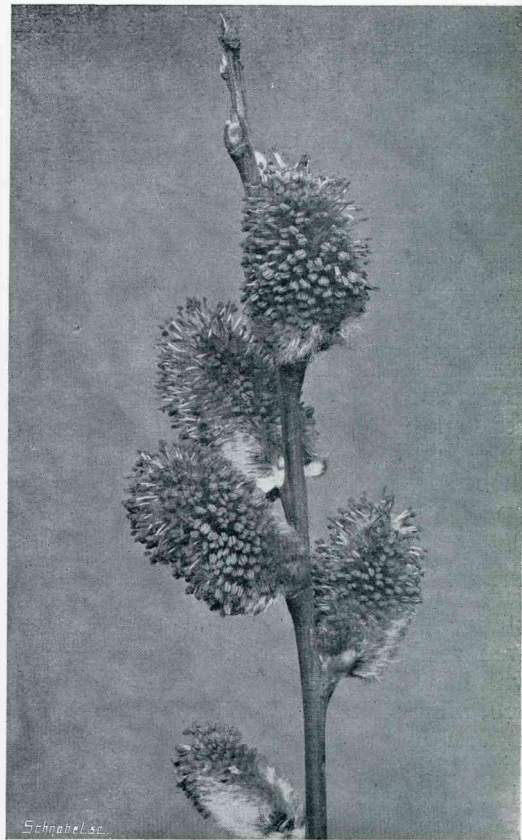
lijke katjes gevoerd. Bij den Wilg echter doen de insecten dit werk. Daarom ook bevindt zich, net als bij de „gewone" bloemen, in de wilgenkatjes honig. En daarom ook, tenslotte, zijn die katjes altijd stevig en vrijwel onbuigbaar; hoe zouden anders de bezoevende insecten, bijen, Citroenvlindertjes, Kleine Vossen, op een in den wind trillend en schommelend wilgenkatje kunnen plaats nemen? ☒ Wat is het ook weer mooi geregeld, dat het bestuivingsproces van de andere katjesdragers zich grootendeels in het prille voorjaar afspeelt! Immers, dan zijn de boomen nog meest bladerloos en het stuifmeel heeft daardoor groter kans, op de juiste plaats terecht te komen, terwijl verder het voorjaar de tijd is van veel wind in alle mogelijke richtingen, wat natuurlijk voor de overbrenging van 't stuifmeel een heel belangrijke factor is! ☒ De allervroegste katjesdrager is, bij mijn weten, de vrij zeldzame Els-soort, waarvan een exem-

plaar in het Oosterpark bij den uitgang Wijttenschiedstraat staat. Deze boom bloeit al in December! ☒ Dan volgt echter eerst de Hazelaar, want de andere Elzen dragen eerst in Maart of April katjes. De Hazelaar! Neen, we kunnen niet zeggen dat ons hazelstruikje de allereerste lentebode in den tuin is, al bengelen al in Februari de lange, bruine katjes met hun gele helmknopjes aan de nog kale, grijze takken. Dat zijn dan de mannelijke katjes; die hebben er gedurende den heelen winter al aangezet, terwijl de vrouwelijke katjes er al dien tijd als gewone bladknoppen uitzagen. ☒ Beneden in 't gras bloeien de Winteracomietjes al met hun heldergele bloemen, en verkondigen optimistisch dat de lente gekomen is . . . maar de eenige voorjaarsboden zijn zij niet, want ook de Hazelaar, zij 't bescheiden, doet mee en luidt met haar bengelende katjes de komende betere tijden in. ☒ Dat is dan de gewone Ha-

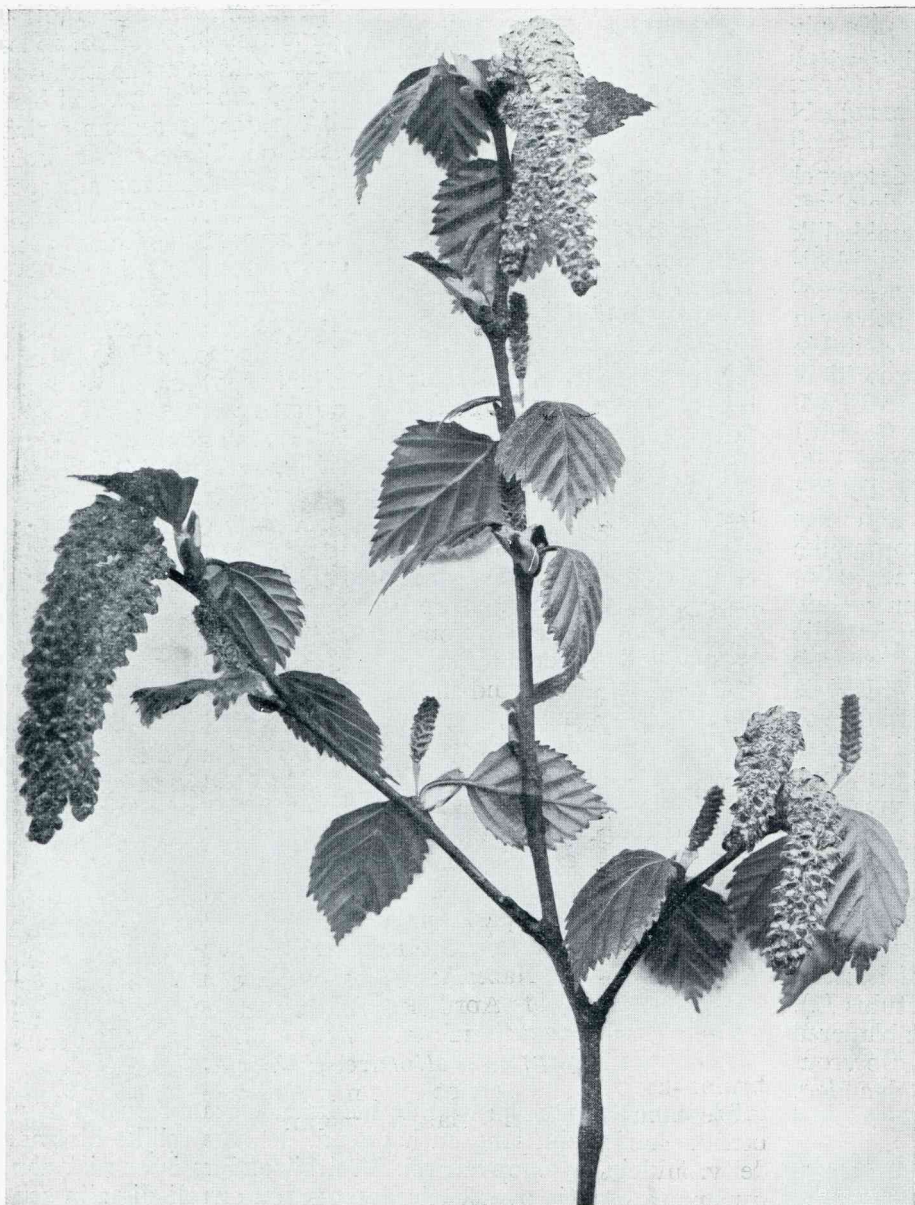
zelaar, *Corylus Avellana* L. Het is een struik of 'n boom, en zoodoende varieert de hoogte van 1.50 tot 6.00 meter. Heel wat minder wordt *C. tubulosa* (Lammertjesnoot) gezien, die uit Z.-Europa afkomstig is, en roode helmknopjes aan de katjes draagt, waardoor die direct een heel ander aanzien krijgen. Zoowel de Lammertjesnoot als de bruine variëteit ervan, de z.g. Zwarte Hazelaar, worden wel in tuinen aangetroffen, evenals de Kretische noot (*C. Colurna*), een import uit Z.O. Europa. Meestal

WILGENKATJES IN FEBRUARI

MEELDRAADKATJES VAN DEN WILG

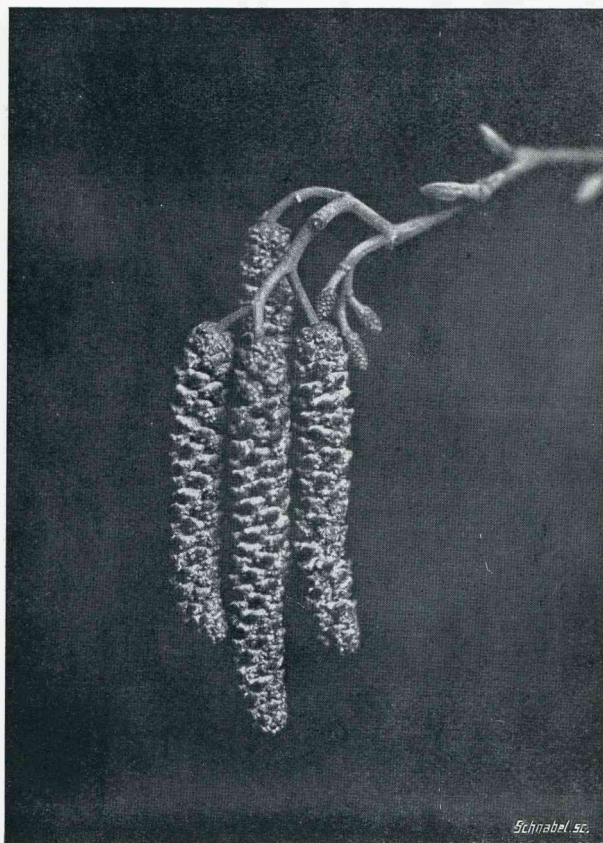
BERKENKATJES

zijn zij grooter dan de gewone Hazelaar. De Corylus-soorten bloeien van begin Februari af tot eind Maart of begin April toe. Inmiddels zijn er méér katjesdragers in bloei geraakt: allereerst verschillende Wilgen. Wel hebben we de mooie zilvergrijze katjes al van eind December af in de bloemwinkels kunnen koop, maar zoo'n tak vol katjes, op een zonnigen Maartdag zélf van den boom gesneden en thuis in een vaas gezet, geeft ons eerst recht een gevoel van voorjaar, ondanks alle Maartsche buien en ruwe Aprildagen, die ons daarna zeer waarschijnlijk nog te wachten staan. Daar zijn ze dan: de Bittere Wilg (*Salix purpurea* L.), die tot 3 meter hoog kan worden, en vrij algemeen aan den waterkant voorkomt; de naam „*purpurea*” zal wel slaan op de kleur der helmknoppen, die aan de katjes een roode tint verleen, terwijl zij na den bloei in zwart overgaan; dan de eveneens vrij algemeene Grauwe Wilg (*S. cinerea* L.), zoo genoemd omdat takken en knoppen als met grijs vilt bedekt zijn. En dan de veel voorkomende Bindwilg (*S. viminalis* L.) of Katwilg, en de Waterwilg (*S. Caprea* L.), beiden aan den waterkant te vinden. Wilgen! 't Zijn echte boomen voor het water, of het nu van die groote statige exemplaren zijn die zich in park of buitenplaats trotsch in een vijver spiegelen, of de heerlijk schilderachtige boerenknotwilgen langs al de slooten en slotjes van ons mooie Hollandsche polderland. Guido Gezelle, natuurdichter bij uitnemendheid, die zoo vaak en zoo prachtig mooi bloemen en boomen van Vlaanderen heeft bezongen, vergat ook de Wilgen niet. Wie kent niet „Van de Wilgen”, het lied van die twee boomen aan de varende Mandel? Herhaaldelijk komt de Knotwilg in zijn gedichten terug, de boom, die zoo karakteristiek voor het West-Vlaamsche en het Hollandsche landschap is. De echte Knotwilg (*S. alba* L.) begint meestal ongeveer in April te bloeien en behoort dus niet tot de allervroegsten. Gelijk met hem bloeit het aardige kleine Kruipwilgje (*S. repens* L.) uit de duinen, dat niet hooger komt dan 1 meter en vaak in Augustus of September voor de tweede maal bloeit. In de duinvalleien ook vinden we de Georde Wilg (*S. aurita* L.) met tamenlijk kleine, eironde katjes. Een boom die ook aan plas en sloot voorkomt. Tenslotte bloeien in April/Mei nog de Kraakwilg (*S. fragilis* L.), de Amandelwilg (*S. amygdalina* L.) met heel ijle katjes, en de mooie Treurwilgen, waarvan de meest voorkomende is *S. alba* var. *vitellina pendula*. In Mei/Juni bloeit als laatste de Laurierwilg (*S. pentandra* L.), die aan den

waterkant en op moerassige plekken 'n enkelen keer wordt gevonden, doch zeldzaam is. Dit zijn zoo ongeveer de voornaamste Wilgen. Er zijn nog talloze hybriden, maar het is ondoenlijk daar ook maar eenigszins op in te gaan. Geen terrein is wellicht zoo uitgebreid als dat! In April en Mei bloeit de Gagel (*Myrica Gale* L.), ook wel Drentsche Thee, en (heel on-elegant) Luis- of Vlooienkruid genoemd. 't Is een struik die tot 1½ meter hoog kan worden en voorkomt op vochtige plaatsen in de hei, in venen en soms in duinvalleien. 't Struikje verspreidt een heerlijken, kruidigen geur, die zowel door katjes als bladeren wordt geproduceerd. April, dat is ook de maand van de populierenbloei. Zooals de Knotwilg het polderlandschap teekent van N.- en Z.-Holland, zoo is de Populier karakteristiek voor Midden-Limburg, het land van Maas en Roer. Die ruischende Populieren, die langs de met riet begroeide oevers van de kronkelende Roer staan, en de breede uiterwaarden van de Maas beheerschen, dat zijn meest alle Canadapopulieren, uit N.-Amerika geïmporteerd en algemeen in Limburg aangeplant.

„Daar staat hij, 't edel hoofd omhoog,
gestriemd tot in de wolken,
de populier”,

zingt Gezelle. Een „canada” wordt gemakkelijk meer dan 20 meter hoog; de hier en daar op buitenplaatsen en langs wegen aangeplante Italiaansche Populier (*Populus pyramidalis* Rozier) haalt zelfs wel de 30 meter. Maar die wordt alleen gekweekt, in mannelijke exemplaren, en komt dus te weinig voor om ernstige concurrentie aan te doen aan de mooie, slanke, ruischende Canada-peppels. Er zijn er nog meer, die mooi zijn. De Ratelpopulier (*P. tremula* L.) van onze duinen, met de eeuwig suizelende blaadjes en de purperen katjes; de veel minder slanke, breed-uit groeiende Zwarte Populier (*P. nigra* L.), de hooge Amerikaansche Populier (*P. monilifera* Ait.), en de Balsempopulier (*P. balsamifera* L.) met de heerlijk-riekende bladknoppen, een boom die uitsluitend in vrouwelijke exemplaren in ons land is aangeplant. En tenslotte de Abeel, *P. alba* L. Iedereen kent hem wel,

DRIE MEELDRAAD- EN (RECHTS) DRIE STAMPERKATJES VAN DEN ELS

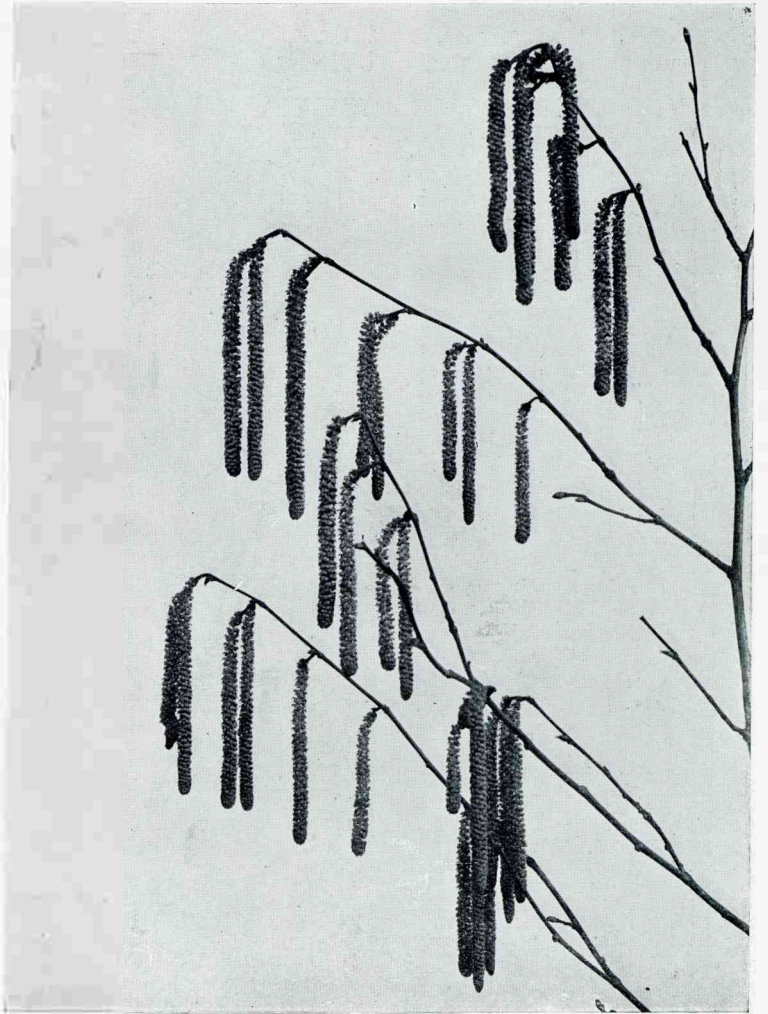
dien 20 tot 30 meter hoogen, ranken boom uit onze duinstreken, met de altijd trillende, van onderen zilverwitte bladeren.

„Wakker, als een wekkerspel,
wikkeltwakkeltwaait het snel”,

zegt Gezelle, en vergelijkt daarna het trillend bladerenspel van de Abeelen met een vlucht vogels. ☞ Geel zijn de abeelenkatjes. Zij vallen weinig op, want zoo heel gemakkelijk is het niet om aan een zoo hoogen boom te zien, of hij bloeit en gaat. Maar in ieder geval, al die mooie ruischende pepels, groot en klein, in duin en tuin en weiland, ze behooren alle tot de katjesdragers, en wie een bloeiend popeltakje bemachtigt, zal zien dat die katjes nog niet eens zoo klein zijn ook! ☞ In Maart en April valt de bloeitijd der Elzen. Wij kennen allen wel de Zwarte Els (*Alnus glutinosa* Gaertn.) met de zwart-roode schors en de kleine vrouwelijke katjes, die in trosjes bijeenzitten. De „elzeproppen”, die het geheele jaar door aan de takken te vinden zijn, zijn niet anders dan de na de bevruchting doorgegroeiende vrouwelijke katjes, waarvan de schutbladeren houtig geworden zijn. In den winter wijken die uiteen en komen de een weinig gevleugelde vruchtjes vrij. Het zijn vooral de sijsjes, die hierop azen en daartoe de elzeproppen bewerken, waarbij de meeste vruchtjes aan den wind prijsgegeven worden. ☞ De Grauwe Els (*A. incana* D.C.) komt zelden in 't wild voor en kan dus buiten beschouwing blijven. ☞ In Mei bloeien de Beuken: de gewone, algemeen voorkomende *Fagus sylvatica* L. en dan, gekweekt, de Bruine Beuk (*F. purpurea* Ait.), die uit Z.-Tirol afkomstig is. De bloeiwijze van Beuken is heel onopvallend en feitelijk bemerken we eerst dat er heusch bloei en bestuiving heeft plaats gehad, wanneer we in den herfst door het bosch wandelen en we zien de vlugge eekhoorns bezig, hun winterproviand van beukenootjes te verzamelen! ☞ Er bestaat nog een boom of heester, die we „Beuk” noemen: de Haagbeuk (*Carpinus Betulus* L.). Hij bloeit in April en Mei en heeft reeds voordat de bladeren komen de rolronde mannelijke katjes klaar hangen. De vrouwelijke katjes komen tegelijk met het blad voor den dag. ☞ Ook de Eik draagt katjes; ze vallen niet erg op, vooral

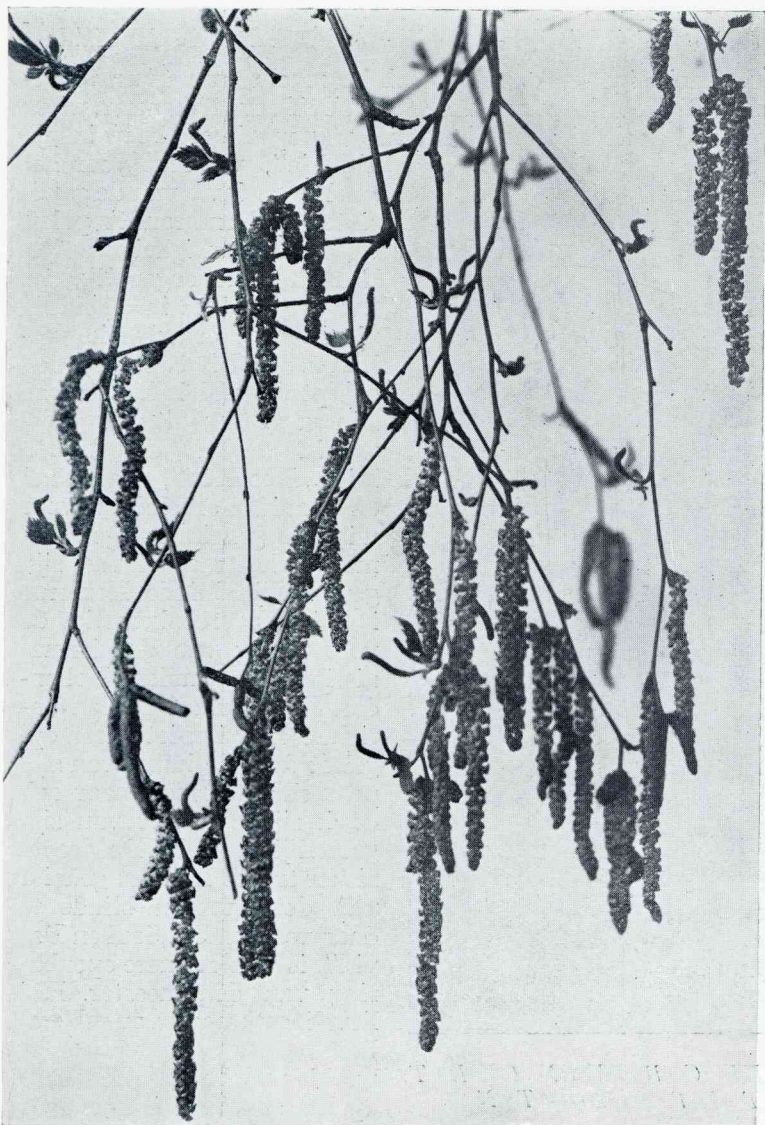

GAGELKATJES

KATJES VAN DEN HAZELAAR

niet omdat ze tegelijk met de bladeren verschijnen. De mannelijke katjes zijn lang en hangend, de vrouwelijke bloemen uiterst klein en onopvallend. Veel bijzonders is er niet aan, maar ons praatje over katjesdragers zou onvolledig zijn zonder vermelding van den Eik! ☞ De Noteboom behoort eveneens tot de katjesdragers. De gewone Okkernoot (*Juglans regia* L.) en de Zwarte Noot (*J. nigra* L.) bloeien in Mei, met mannelijke bloemen in katjes en heel kleine, weinig in 't oog loopende vrouwelijke bloemen. De Vleugelnoot tenslotte (*Pterocarya caucasica* Kth.), die wel in parken wordt aangetroffen, heeft zoowel mannelijke als vrouwelijke katjes. ☞ De laatst bloeiende katjesdrager is de Eetbare Kastanje, (*Castanea sativa* Mill.), die in Juni bloeit. ☞ Tenslotte zijn we gekomen tot den Berk. Ja, die draagt ook katjes en zooals de foto toont, niet eens zulke kleine! Trouwens, wie zich in den winter in de duinen waagt (en zoo'n wandeling is zéér aan te bevelen), en eens nauwkeurig de takjes van den daar meest voorkomenden Witten of Zilverberk (*Betula verrucosa* L.) bekijkt, zal daaraan reeds katjes bespeuren. Dat zijn dan de mannelijke katjes; de vrouwelijke komen in 't voorjaar pas en bloeien in April of Mei. In den vruchttoestand hangen die vrouwelijke katjes neer; bij den Zwartten Berk (*B. nigra* L.), een sierboom uit N.-Amerika, blijven de vrouwelijke katjes opgericht. Daaraan is het verschil goed te zien. Het Zilverberkje kent iedereen wel; ook den hangenden (Treur-) Berk, *B. pendula* Roth. Staat de laatstgenoemde het mooist in parken en groote tuinen, de Zilverberk met den schilferigen, zilverglanzenden stam en de gladde fijne takken vol waiende blaadjes is de glorie van onze duinen, terwijl op de Veluwe één zoo'n fijn boompje tegen den donkeren achtergrond der dennen, daar waar 't bosch ophoudt en de heide begint, juist weer de noodige levendigheid aan het landschap geeft. Want de Natuur weet altijd den juisten boom op de juiste plaats te zetten! In N.-Duitschland werden vroeger bij de oude Pinkstervieringen — misschien is 't hier en daar wel nog zoo — de huizen versierd met takken (z.g. Maien) van den Zilverberk. ☞ Ook voor tuinen is zoo'n Berkje iets prachtigs. Meestal wordt dan de gekweekte *B. alba* L. genomen. En voor vochtige terreinen is de Zachte Berk (*B. pubescens* Ehrh.), met de zachtbehaarde bladeren en jonge takken, een prachtig ding. De hoogte varieert van 0.90 tot 18.00 meter en hoe mooi

KATJES VAN DEN TREURBERK

zoo'n Berkje wel kan zijn, neemt men 't beste in de vrije natuur waar. Heeft men op eigen terrein een gelegenheid om het zoo'n Berk naar den zin te maken, dan zal het boompje het uitstekend doen en een durende bron van vreugde worden, want ook in den winter — ja misschien wel juist in den winter — is een Berkje een mooi en sierlijk ding in den tuin! De Papierberk tenslotte (*E. papyracea* Willd.) is een kweekproduct met eenigszins vettige, bewaste bladschijven en jonge takken. ☞ Dit zijn, in 't kort, de katjesdragers. De Wilgen zijn het bekendst en ook wel het decoratiefst van allen, wat bloeiwijze betreft. Maar al zijn de katjes van Els en Hazelaar minder kleurig, en die van Popel, Beuk, Noot, Eik en Berk zelfs heel onopvallend, al die boomen tooien zich toch tusschen Maart en Mei met hun, zij 't ook sobere, bloemen; en vertellen ons daarmee, dat, ondanks koude en regen en storm, de Lente gekomen is. ☞ Zoodat ook op de katjesdragers het woord van Gezelle van toepassing is:

„wat is u
zoo schielijk aangegaan
van hooger, dat u leert,
de tijden en de stonden,
om, iedereen van u,
verschillende, in 't gewaad
der lieve lente weer
te staan, die opengaat?”

Brieven uit Holland

DOOR DR. ALFRED HACKEL

DEN HAAG

DEN HAAG is de stad der beampten en der uiterste correctheid. Als residentie van het Hof en van het corps diplomatique, als stad van ministers en aristocraten bevestigt zij alleen reeds door haar breede straten, haar parken, haar paleizen en museums haar bevoorrechte plaats. In Den Haag zijn geen vaarten, geen grachten met hun weerschijn opaal, en met hun ineengedrongen dikbuikige schoeners; zijn ook geen nauwe steegjes

met den geur van haring en oude kaas, zooals zoo karakteristiek is voor Amsterdam, Leiden en Haarlem. ☞ Den Haag is een elegante, gesloten, tot bovenaan toegeknoopte stad: de stad van het internationaal scheidsgerecht, de hoofdstad van Zuid-Holland — en daarbij de minst Hollandsche van alle steden van het land. Slechts op een enkele plaats waait om ons heen de adem van het verleden. Dat is op het binnenhof, het Kreml van Den Haag. Gebouwd in de 13e eeuw, oorspronkelijk jachtslot van de graven van Holland, later residentie van den Prins van Oranje, is het nog heden het middelpunt van het politieke leven van Holland. Aan den oever van een grooten vijver, die aan een meer doet denken, welks donkere oppervlakte door zwermen witte meeuwen verlevendigd wordt, verrast de bouw door de strengheid zijner lijnen en door de grootschheid van zijn machtige omtrekken. Uit den voorhof komt men in een tweeden, uitgestrekten hof, die aan vier kanten omlijst is door indrukwekkende slotgebouwen. In het midden verheft zich de beroemde Gothische ridderzaal, waar nog heden de plechtige opening van de Staten Generaal in tegenwoordigheid der koningin plaats vindt, en waar de tweede Haagsche Vredesconferentie bijeenkwam. ☞ Recht tegenover het Binnenhof ligt de evenzeer beroemde gevangenis. Met een beklemd borst gaat men door de sombere gangen, waarin men nog het gillen en steunen van de gemartelden meent te hooren — met ontzetting kijkt men naar de foltertuigen, die de rampzalige slachtoffers onvrijwillige bekentenissen afersten. Onwillekeurig aarzeland betreedt men de kamer, waar eenmaal de ongelukkige gebroeders De Witt smachtten, die later door de verdierlijkste menigte op het plein voor de gevangenis in stukken werden gescheurd. En met een gevoel van verlichting treedt men naar buiten op dit plein, waarvan men een heerlijk uitzicht heeft op den Vijverberg, den door machtige barokke gebouwen ingesloten vijver. ☞ Den Haag is evenzeer de stad der tuinen als de stad der musea. ☞ De liefhebber van oudheden en van kunstschaten kan hier werkelijk zijn hart ophalen. In het Museum Scheurleer vindt hij verzamelingen van Egyptische en antieke beeldhouwwerken. In het Museum Meermano ontsluit zich voor hem de volle schoonheid van de

BLOEIENDE EIK

middeleeuwsche religieuze kunst; door de verzamelingen Bredius en Kröller en in het Stedelijk Museum kan hij de Hollandsche schilderkunst bestudeeren van het begin af tot op onzen tijd . . . doch al deze museumverzamelingen verbleeken voor de schatten van het Mauritshuis, dat in zijn lichte zalen de parelen van de Hollandsche kunst huisvest. In dit heerlijke barokke slot, gebouwd omstreeks 1640 naar de ontwerpen van den beroemden Jacob van Campen, die ook het Amsterdamsche paleis heeft gebouwd, bevindt zich een schilderijencollectie, die eenig in haar soort is. Den grondsteen tot deze verzameling legde Willem, de laatste stadhouder van de Nederlanden, doch haar wereldberoemdheid dankt zij aan de kunstzinnige bemoeiingen van volgende geslachten. Vergeleken bij het Amsterdamsche Rijksmuseum is de collectie van het Mauritshuis minder uitgebreid, doch naar haar waarde vormt zij voor Holland een eenige verzameling van voortreffelijke schilderijen. Iedere zoeker naar het schoone zal hier vinden hetgeen beantwoordt aan zijn smaak en persoonlijke neigingen. ☞ De een staat stil voor de portretten van Holbein den Jongere, die zoo ontzaglijk eenvoudig is in zijn middelen; een ander geeft de

voorkur aan de portretkunst van den hartstochtelijken Rubens, die uit overmaat van scheppende kracht boven de werkelijkheid uitgaat; een derde trekken de lichte, door de Italiaansche zon doorglansde schilderijen van Piero di Cosimo, of de sombere, in zilvere schemering gehulde Infanten van Velazquez. De liefhebber van landschappen wordt geboeid door de betoovering van Vermeer: in zijn beroemde Rotterdamse Vaart zijn de edele eenvoud en de vrome grootheid van het antieke wereldgevoel vereenigd met de lyriek van den vergeestelijken droomer. Naast dit schilderij maakt de levensgrootte stier van den 21 jarigen Potter door de

harmonie zijner kleuren en de forscheheid zijner gestalte een al te heroïsch indruk. ☞ Overweldigd door deze overmaat van leven vindt men in de schilderijen van Cuyp en Adriaan van der Velde die zachte, stralende atmosfeer, die doorzichtige klaarte, die den grondtoon van het Hollandsche landschap vormen. En toch — al deze indrukken worden verduisterd en naar den achtergrond verdrongen op het oogenblik, dat gij de zaal binnentreedt, waar de schilderijen van

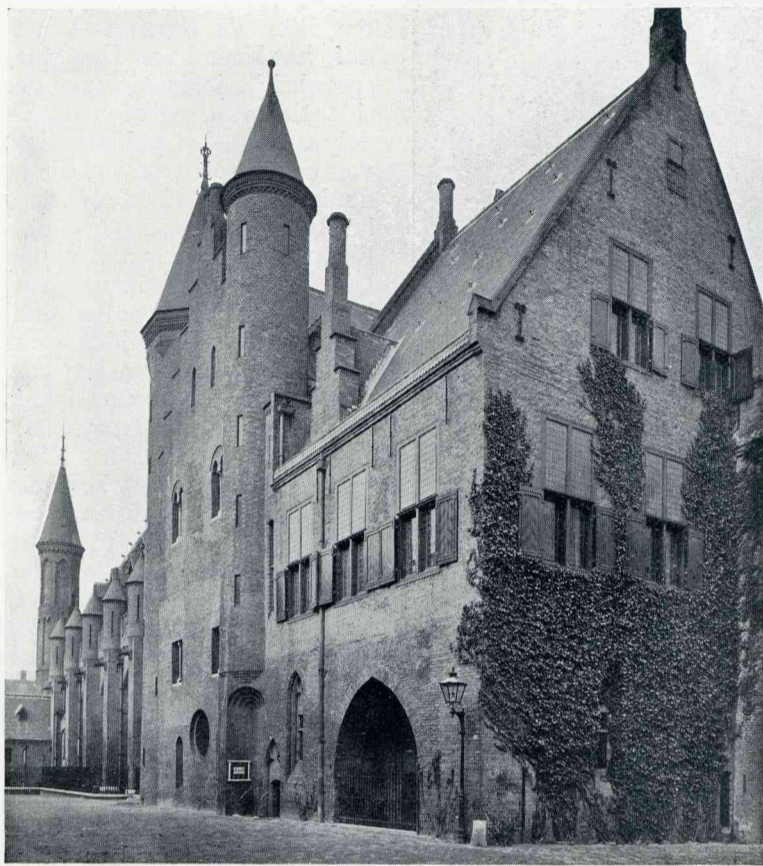
den bejaarden Rembrandt hangen. Staat gij voor zijn „Homerus” of voor „Saul en David”, dan voelt gij opnieuw de geheimzinnige en onvergelykelijke macht van dezen toevenaar. ☞ De heldere wereld van den Delftschen Vermeer, wiens stralend genie zich nog juist aan u geopenbaard heeft in zijn

„Meisje”, verzinkt voor het smeltende lava van de goudtinten op Rembrandt's palet. Ginds de eeuwigheid vastgehouden in het oogenblik, hier het oogenblik in oneindig vloeien tot eeuwigheid verheven. ☞ Uit twee bronnen schept de geniale kunstenaar zijn gestalten; uit de antieke wereld en uit den bijbel. Hier „Homerus”, daar „Saul en David” ontsluiten voor u in hun geheimzinnige schemering het raadsel van zijn genie. Zijn blinde Homerus is niet overeenkomstig de voorstelling van den humanistisch gevormden Hollander. De vorm van den antieken kop is niet alleen opgelost door de kunst van zijn penseelhanteering, maar ook dank zij de kracht van zijn geestelijken blik. De groote ziener tracht hier het geheim van den grooten blinde te doorgronden. ☞ „Saul en David” is een ruimere openbaring van den meester. Het lievelingsthema van Rembrandt, het thema van de inwerking van het onzichtbare op het zichtbare is hier door

den bejaarden kunstenaar met treffenden nadruk, met uiterste spankracht uitgewerkt. De triomfeerende klanken, die uit David's harp vloeien, wekken in koning Saul onnoemelijk leed en verduisteren zijn aangezicht. Het knagend verdriet van den eenzamen oude wordt door het donkere rood

en het zware goud van Saul's gewaad versterkt. ☞ De spookachtige donkere achtergrond van het schilderij verdiept nog de wanhoop van zijn geklaag. Beide gestalten doen in hun werkelijkheid volkomen onwezenlijk aan. Muziek in kleur veranderd weerklinkt hier als kerkgezang. ☞ Innerlijk gesterkt, met reine en verlichte ziel

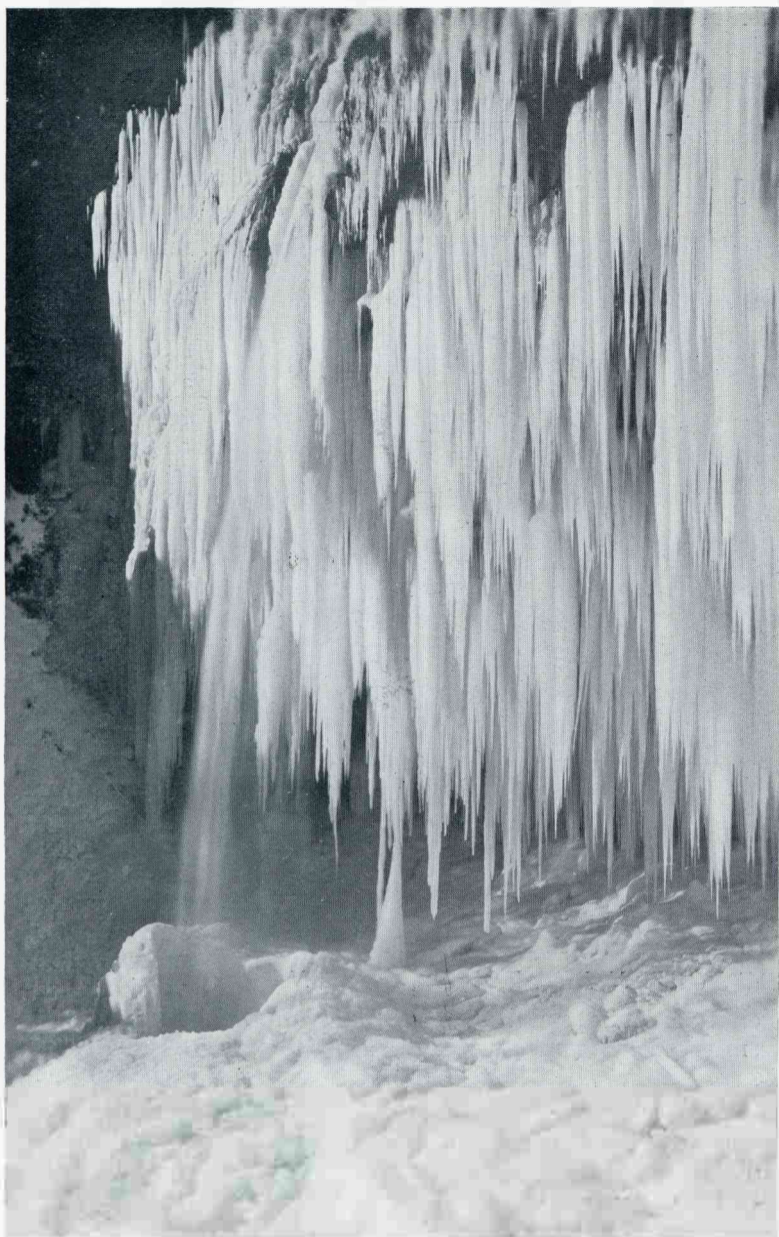
verlaat de bezoeker dit heiligdom van den geest. ☞ En met andere oogen bekijkt hij dit degelijke en voldane land, dat toch de menschheid met zulk een vlamvend genie verrijkt heeft. Rembrandt, de begenadigde ziener, is het groote geschenk, dat het nuchtere, realistische Holland aan de wereld gebracht heeft.

DE VOORMALIGE GRAFELIJKE GEBOUWEN OP HET BINNENHOF GEZIEN UIT HET ZUIDOOSTEN

VAN HET LAND DER SLOVENEN. 'S WINTERS IN DE KARAWANKEN

IJSFANTASIE IN DE VELIKA PLANINA

Van het land der Slovenen

DOOR DR. FELIX RUTTEN

HET oude Oostenrijk dat bij het einde van den grooten oorlog ineens stortte, had twee kroonlanden gekend, waarvan wij in noordelijker streken maar weinig wisten en zelden hoorden. Deze provincies waren de oude hertogdommen Krain en Karinthië. In de geschiedenis traden deze landen niet op den voorgrond, en de landbouwende bevolking die er woonde, arbeide in rustige afgelegenheid, ver van het lawaai der dagen, binnen den vrede van hun gebergte, zich wijdend aan hun veeteelt, hun akkerbouw, waar de dalen groen waren en goed beschut. De kleine steden dezer streken leefden een even rustig bestaan als de eenvoudige bergdorpen. Overigens zijn er in heel Europa maar weinig volksstammen zoo stil van aard, zoo rustig van wezen, zoo bescheiden en zacht gestemd als de bewoners dezer gebieden, die óók tot het rijk der Alpen behooren. Het groote gebergte der Karawanken scheidt Karinthië van Krain en strekt over beiden zijn beschermende vleugels uit. ☼ Daar was wel een bijzondere reden waarom Oostenrijk geen aandacht voor deze streken vroeg van het Europeesch toerisme. Deze kroonlanden werden hoofdzakelijk bewoond door een Slavische bevolking. De nationale beweging der Slaven, die in het oude Servië haar kern had, vond ook een weerklank in de schaduw der bergen, waar de Karawanken als 't ware een natuurlijke grens schenen te vormen tusschen de Germaansche wereld en het Balkanschiereiland. Heel de tactiek der Donaumonarchie, door Bismarck voorgelicht en in het geheim geleid, had geen ander doel dan den Slavischen Balkan te doordringen met Germaansche cultuur, te winnen voor den Germaanschen geest, en er tastend, langzaam maar zeker, een weg te bouwen die naar het oosten voortdrong, tot hij uitliep op Bagdad. De Slavische volkeren voelden heel goed, dat het hierbij ging om hun cultureel be-

staan. Zij vormden dan ook bijtijds een sterk verweer tegen deze germanisering, waarvan de bezetting van Bosnië en Herzegowina door Oostenrijk maar een onderdeel uitmaakte. Hoe minder de wereld buiten de Monarchie met deze gebieden in aanraking kwam, hoe beter voor de Oostenrijksche macht. De publieke opinie mocht niet gewonnen worden voor hen. En men liet ons in het noorden rustig gelooven, dat het barbarendom aanving waar de Slavische volkeren woonden. ☼ Toen Oostenrijk den strijd moest opgeven, had in de beide genoemde kroonlanden een volksstemming plaats, waarbij beslist zou worden tot welk staatsverband de Krainers en Karinthiërs voortaan behooren wilden. Karinthië dat in 1335 aan de Habsburgers gekomen was, bleef Oostenrijk trouw; de Slovenen van Krain, een zuiver Slavische bevolking, vroegen om inlijving bij het nieuwe rijk Joegoslavië. ☼ Sinds dat oogenblik is in dit gebied, tot dan toe haast onbekend daar het nooit genoemd werd, een ommekeer teweeg gebracht die verbazen doet. De oude hoofdstad Laibach, sedert Ljubljana geheeten, zooals dat altijd geluid had in den volksmond, breidde zich geheel plotseling ontzaglijk uit en zag het getal van haar inwoners in tien jaar tijds van 20.000 tot 80.000 stijgen. Zij staat er nu als een welhaast geheel nieuwe, moderne stad te pronk, vol leven en verkeer, industrie en handel. En de nieuwe Staat begreep zeer goed, dat er geen terrein in heel het land zoo geschikt was als het oude Krain, het land der Slovenen, om er de vreemdelingen te laten kennismaken met Joegoslavië en het Slavische ras. Want het volk dat hier woont, heeft zich door zijn eeuwenlange aanraking met Oostenrijk de Europeesche cultuur geheel eigen gemaakt, zoodat er nog niets van den Balkan te bespeuren valt! De vreemdeling die hier uit den trein stapt, voelt zich te Laibach-Ljubljana nog ten volle in Europa. ☼ Men heeft dan ook dadelijk alles in het werk gesteld, om van deze vriendelijke stad, die „de blanke" genoemd wordt, een centrum te maken voor het vreemdelingenverkeer,

HET MEER BIJ DE BADPLAATS BLED IN SLOVENIË

en wel terecht, daar Ljubljana het natuurlijk uitgangspunt is voor schitterende tochten in de Sloveensche Alpen. De stad zelf ligt aan de Save-rivier, die van het noord-westen tot haar komt. Daar splitst zij de Julische Alpen van de Karawanken; en beide bergstreken zijn van Ljubljana uit even gemakkelijk bereikbaar. De Julische Alpen worden bestreken door de besneeuwde toppen van den Triglav, 2863 meter hoog, en zijn vooral beroemd om de badplaats Bled, gelegen aan een wondermooi, blauw bergmeer, met schitterende hotels, waar ook de koning van het land een villa bezit en den zomer doorbrengt. ☒ Nog dicht bij de hoofdstad der streek dan deze bergen liggen de Steenen Alpen, die tot het gebied der Karawanken behoren, en hier vormt de Velika planina wel het

ideale terrein voor de skisport-liefhebbers van het nabije Ljubljana. ☒ Van hier voert een rijweg voor auto's, over de plaatsjes Kamnik en Stahóvica, niet verder dan dertig kilometer, tot den Crnélecpas, 902 meter hoog. Aan de andere zijde van het gebergte ligt dan het mooie stadje Gornjégrad, met een bisschopskasteel en een koepelkerk der renaissance. Daar-tusschen strekt zich de Velika planina uit, 1666 meter hoog, opgebeurd op de sterke schouders der rotsen. En nooit is dit sneeuwgebied leeg of eenzaam. 's Zomers en 's winters zijn er gasten, skiloo-pers vooral, in de „Koča", de herberg die er in alle seizoenen openstaat. En zooals men er 's zomers, in de hittedagen, de koelte genieten kan als een lafenis en een verfrisching, beleeft men er 's winters de heerlijkheden van

een nimmer smeltende sneeuw tusschen de kammen en bergtoppen als een verrukkelijk sprookje. ☒ Reeds is deze prachtige bergstreek geen onbekende meer. De faam van de badplaats Bled vooral begint overal door te dringen. Ten onrechte denkt men ten onzent, dat dit heerlijke land Slovenië ietwat te ver weg ligt. Hoe gemakkelijk is het echter niet te bereiken van München uit. En overal wordt er nog Duitsch gesproken. Zeker komt de tijd, waarop men er in alle landen van spreken zal als van een wonderlijk mooi oord, van een prachtige bergwereld, waarvan Zwitserland een geweldige concurrentie te duchten heeft. En dan zal

men niet meer uitsluitend naar Joegoslavië gaan om er Dalmatië te vinden als een zomerdroom. Men zal dan de Alpen van Slovenië, het land van Krain, gaan bewonderen als een sprookje van fluweel en zilver: een tooverland in fantastische winterpracht.

UITVERKOOP *(Slot van blad. 117)*

HIJ gunde hem Luus zoo, alleen al, om wat ze al die jaren had moeten missen en . . . de tantième was zoo buitengewoon meegevallen! Des te grooter was zijn ontgoocheling, toen hij bij Hollema moest hooren, dat geen tien minuten geleden twee dames dien zelfden bontmantel hadden uitgezocht. Wat moest hij nu doen? Hij was nooit alleen in staat een keus te maken en hij moest wel on-verrichter za-

ken naar huis gaan. ☒ Reeds bij de voordeur kwam Luus hem vroolijk tegemoet. ☒ „Waar", zoo vroeg ze streng als een rechter, „heb je al dien tijd gezeten? Wat heb je uitgevoerd en hoe komt het, dat ik je niet thuis bij de thee aantref?" ☒ Hij lachte, hij vergat zijn ontgoocheling en grappig vertelde hij haar alles van zijn vergeefschen tocht. „Je ziet," zei hij, „het was zuiver toeval. Een misselijk toeval. Want wie weet wat voor monster nu dien bontmantel draagt". ☒ Geen seconde later zat Luus bij hem in den fauteuil. maar het duurde wel tien minuten voor Henk alles had begrepen. ☒ „En jongen, nu moet je nog even naar me luisteren", vleide Luus. „Nee, luister nou, laat me nu even met rust. Ik wou je zeggen, zie je, dat ik . . .

dat ik toch niet met haar ruilen wil. Je mag me wel uitlachen hoor, maar het is precies alsof ik . . . alsof ik in het volle seizoen het volle aandeel van mijn geluk heb gekocht, en als of Annie . . . nee stil nou . . . alsof er ook voor geluk een soort uitverkoop bestaat en alsof Annie dáár haar deel . . . Maar . . . maar . . . alleen restanten komen in een uitverkoop . . . Annie had wel recht op dien bontmantel, vind je niet, Henk?" ☒ Na de uitbundigheid was het stil geworden in de kamer. Het was de stilte, die zich soms, een eeuwigheidsmoment, weeft om menschen, die eigen geluk begrepen hebben.

VAN HET LAND DER SLOVENEN. OP DE TOPPEN DER VELIKA PLANINA

VAN HET LAND DER SLOVENEN. DE SLOTBERG TE LJUBLJANA (LAIBACH)